

якими позивач обґрунтовує своє звернення до адміністративного суду за захистом, відновленням чи визнанням суб'єктивних прав, свобод, інтересів. Отже підстави зустрічного позову можуть бути як фактичного так і правового характеру;

– підстави зустрічного адміністративного позову та підстави первісного позову сторін можуть бути як різними, що обумовлює можливість розгляду зустрічного позову у новому самостійному провадженні, так і тими ж самими;

– для відкриття провадження в адміністративній справі та прийняття адміністративним судом постанови на користь позивача підстави зустрічного адміністративного позову мають бути повно, послідовно та об'єктивно викладені у позовній заяві;

– за сукупністю підстав позову можна встановити наявність або відсутності достатності підстав подання зустрічного адміністративного позову.

Розгляд та вирішення адміністративних справ судами, захист та відновлення суб'єктивних прав, свобод, інтересів відбуваються у межах процесуального розсуду. Такий розсуд обумовлений процесуальними повноваженнями, передбаченими Кодексом адміністративного судочинства

України, принципом офіційного з'ясування всіх обставин у справі, фактичними обставинами адміністративної справи й приписами матеріального законодавства. Цілком закономірно, що зміст зустрічного адміністративного позову, його оцінка також реалізуються у межах процесуального розсуду адміністративного суду.

Запропоновано такі види змісту зустрічного адміністративного позову:

– скасування чи визнання нечинним повністю або окремих положень рішення позивача – суб'єкта владних повноважень;

– зобов'язання позивача – суб'єкта владних повноважень прийняти рішення або вчинити певні дії;

– зобов'язання позивача – суб'єкта владних повноважень утриматися від вчинення певних дій;

– стягнення з позивача – суб'єкта владних повноважень коштів на відшкодування шкоди, завданої його незаконним рішенням, дією або бездіяльністю;

– виконання зупиненої чи не вчиненої дії;

– встановлення наявності чи відсутності компетенції (повноважень) суб'єкта владних повноважень;

– застосувати інший спосіб судового захисту суб'єктивних прав, свобод, інтересів відповідача.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35-36. – № 37. – Ст. 446.

СПЕЦІАЛЬНИЙ СУБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНОГО ДЕЛІКТУ

SPECIAL SUBJECT OF ADMINISTRATIVE OFFENSE

Сидорчук А.О.,
аспірант кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права
Київський національний торговельно-економічний університету

Суб'єкт адміністративного делікту – це не абстрактне поняття, що знаходиться поза часом і простором, а особа, яка фізично існує і завдає своїми протиправними діями шкоди об'єкту посягання. Проте, сам суб'єкт, як реально існуюча особа, до складу правопорушення не входить. Склад адміністративного делікту містить лише ознаки, якими ця особа характеризується. У теорії адміністративного права такими ознаками є: вік, осудність та спеціальні ознаки.

При розгляді даного елемента складу адміністративного правопорушення слід мати на увазі, що головною передумовою настання адміністративної відповідальності особи, яка скоїла шкідливе діяння, є досягнення нею певного віку [1, с. 127, 128]. Тому при адміністративно-правовій кваліфікації спочатку належить встановлювати, чи досягла особа встановленого законом віку, з якого настає адміністративна відповідальність, а вже потім констатувати її осудність. Останнім кроком при встановленні ознак суб'єкта адміністративного делікту є виявлення наявності ознак спеціального суб'єкта посягання.

У теорії адміністративного права під спеціальним суб'єктом прийнято розуміти особу, яка поряд із загальними ознаками суб'єкта (досягнення необхідного віку, осудність) характеризується також додатковими ознаками, що є обов'язковими для даного складу делікту. Прямо вказуючи на такі ознаки у адміністративно-правовій нормі, законодавець тим самим підкреслює специфіку окремих деліктів, правового статусу порушника [2, с. 117; 3, с. 111].

Ретроспективний аналіз чинного адміністративного законодавства свідчить про сталу тенденцію до зростання

та урізноманітнення кількості спеціальних ознак суб'єктів адміністративного делікту. Це обумовлюється, насамперед, потребою у більш диференційованому підході до здійснення адміністративного примусу стосовно різних категорій осіб, а також динамікою розвитку суспільних відносин, охоронюваних адміністративно-правовими санкціями [4, с. 105; 5, с. 32].

Суттєві зауваження викликає позиція Л.В.Ковалю, відповідно до якої спеціальні (соціальні) ознаки суб'єкта на кваліфікацію адміністративного делікту не впливають, а лише відіграють роль обставин, які визначають ступінь та вид юридичної відповідальності [6, с. 137] Між тим, чинне законодавство про адміністративні правопорушення містить десятки прикладів деліктів, де притягнення особи до юридичної відповідальності напряму залежить від її визнання спеціальним суб'єктом (ст.ст. 166-3, 166-4, 166-5, 166-6 КпАП України та ін.).

Відсутність же спеціальних ознак суб'єкта, коли така обставина передбачена законом, виключає наявність складу адміністративного делікту у скоєному. У таких випадках спеціальні ознаки суб'єкта виступають невід'ємною (конструктивною) ознакою складу делікту, і їх встановлення в процесі адміністративно-правової кваліфікації є обов'язковим [7, с. 77, 78]. Тому навряд чи є достатньо підстав твердити про незначущість чи несуттєвість цих ознак для юридичної оцінки діяння.

Визначення такого роду специфічних особливостей має істотне значення в практичній діяльності суб'єктів адміністративно-правової кваліфікації, оскільки за певний

вид адміністративного delікту особа, що не володіє цими ознаками, ні в якому разі не може притягуватися до адміністративної відповідальності, а отже досить високою буде ціна юридичної помилки.

Вартою деякого уточнення видається також думка, згідно з якою спеціальні ознаки суб'єкта можуть виконувати подвійну функцію: по-перше, виступати у якості конструктивної ознаки складу адміністративного delікту, і, по-друге, бути кваліфікуючою ознакою кваліфікованого складу [8, с. 280, 281; 9, с. 112]. Якщо перша теза даної позиції навряд чи може бути опонована, то інша викликає ряд суттєвих зауважень.

Зокрема, ознака суб'єкта адміністративного delікту, яка є кваліфікуючою ознакою кваліфікованого складу, не має абсолютно ніякого значення для адміністративно-правової кваліфікації діяння, її відсутність не тягне автоматичної відсутності складу адміністративного delікту у скоєному – вона не є обов'язковою для даного складу. Між тим, як уже зазначалося, однією з рис спеціальної ознаки суб'єкта є її обов'язковість.

Таким чином, при одночасному твердженні про можливість спеціальної ознаки суб'єкта бути як конструктивною ознакою складу певного адміністративного delікту (обов'язковим його елементом), так і кваліфікуючою обставиною, яка не є обов'язковою для складу, відбувається порушення логічного закону непротиріччя.

Даний закон є необхідною умовою логічної правильності мислення і полягає у наступному: забороняється стверджувати та заперечувати будь-що про одне й те ж явище (предмет) у одному й тому ж відношенні. Простіше кажучи, не можна говорити про можливу необов'язковість завідомо обов'язкової ознаки.

Виходячи з викладеного, вважаємо не зовсім правомірним віднесення ознаки суб'єкта адміністративного delікту, що є кваліфікуючою ознакою у кваліфікованому складі, до ознак спеціального суб'єкта.

Оскільки такі ознаки не включаються до складу delікту, але, разом з тим, мають важливе значення для вибору

виду і розміру стягнення, порядку його застосування, то цілком справедливим буде констатувати їх належність до ознак *особливого суб'єкта delікту* (ознаки суб'єкта, які не входять до складу, але мають значення при призначенні покарання) [10, с. 111; 11, с. 288, 289]. Відповідно, логічно вірним буде вести мову не про можливість виконання ознакою спеціального суб'єкта двох контрадикторних функцій, а про можливість віднесення однієї й тієї ж ознаки суб'єкта, в залежності від покладених на неї законодавцем функцій, чи до ознак спеціального, чи то до ознак особливого суб'єкта [12, с. 99].

Така точка зору опосередковано підтверджується і законодавцем. Так, у ст. 18 КК України спеціальний суб'єкт злочину прямо визначається як: фізична осудна особа, що вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, злочин, суб'єктом якого може бути лише певна особа. Як видно з даного визначення, обставини, що пом'якшують чи обтяжують відповідальність особи, не відносяться до ознак спеціального суб'єкта правопорушення. Та сама неповнолітня особа не може вважатися спеціальним суб'єктом адміністративного delікту, оскільки дане правопорушення може бути скоєне будь-якою іншою особою.

Аналіз статей чинного КпАП України дозволяє усі ознаки, що характеризують спеціальний суб'єкт, умовно розподілити на наступні групи:

- ознаки, що характеризують трудові, службові обов'язки певних категорій працівників: керівники підприємств, їх заступники, посадові особи, механізатори, працівники торгівлі, капітани суден, працівники, службовці та ін.;
- ознаки, що характеризують спеціальні обов'язки громадян: військовозобов'язані, призовники, іноземні громадяни, особи без громадянства, землевласники, водії тощо;
- ознаки, що характеризують минулу антисоціальну діяльність особи: перебування під адміністративними наглядом, злісні порушники...
- ознаки, що характеризують стан суб'єкта: сп'яніння, венерична хвороба.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гуржій А. В. Теоретико-правові засади визначення підстав адміністративної відповідальності / А. В. Гуржій // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2011. – № 3(55). – С. 122-132.
2. Макаренко В. Адміністративна відповідальність за порушення законодавства про державну таємницю / В. Макаренко // Право України. – 2001. – № 2. – С. 114-118.
3. Гуржій А. В. Адміністративна відповідальність за порушення правил дорожнього перевезення небезпечних вантажів та проїзду великогабаритних і великовагових транспортних засобів : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Гуржій Анна Валеріївна. – К., 2013. – 233 с.
4. Недбайло О. Законодавство про адміністративні проступки як складова частина адміністративного законодавства / О. Недбайло // Право України. – 2000. – № 3. – С. 103-106.
5. Білий П. М. Адміністративна відповідальність посадових осіб / П. М. Білий // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. – 2002. – № 1. – С. 30-38.
6. Коваль Л. В. Адміністративне право : курс лекцій / Л. В. Коваль. – К., 1996. – 336 с.
7. Гуржій Т. О. Встановлення ознак суб'єкта адміністративного delікту в процесі адміністративно-правової кваліфікації / Т. О. Гуржій // Право України. – 2003. – № 5. – С. 75-79.
8. Колпаков В. К. Адміністративне право України : [підручник] / В. К. Колпаков. – Юрінком Інтер, 2000. – 752 с.
9. Гончарук С. Т. Адміністративне право України : [навчальний посібник] / С. Т. Гончарук. – К. : НАВСУ, 2000. – 240 с.
10. Гуржій Т. О. До питання про суб'єкта адміністративного delікту / Т. О. Гуржій // Вісник Прокуратури. – 2007. – № 10. – С. 109-112.
11. Гуржій Т. О. Адміністративне право України / Т. О. Гуржій. – К. : КНТ, 2011. – 680 с.
12. Константінов С. Ф. Іноземці як спеціальні суб'єкти адміністративної відповідальності / С. Ф. Константінов // Науковий Вісник НАВСУ. – 2001. – №1. – С. 95-103.